

Širší komunitu po staletí tvořila farnost zahrnující obyvatele několika vesnic. Nebyla však neměnná a statek kamberský spadal pod více far. Tereziánský katastr uvádí farnost filiální kostela sv. Martina s 372 dušemi zahrnující mimo městečka ves Hrnčiče, svobodnickou ves Otradov, Jekov ze statku Vyšetice, Bořkovic a Ramena. Předbořice patřily k farnosti louňovské. K farnosti načeradské patřily Hrajovice které v té době byly součástí arcibiskupského statku louňovského. V r. 1882 byla farní osada totožná s obcí školní (Kamberk, Hrnčiče a s nimi Frauenhof, Předbořice, Elhejšov, Hrajovice a Otradov) čítala 1169 duší. Městečko mělo 618 katolických 1 helvetského a 42 židovské obyvatele. V r. 1890 (OSN) patřily k farnosti kamberské vesnice Hrnčiče, Kříženec, Předbořice, Lhýšov, Otradov a Hrajovice se Smršťovem (matriky na farách). Stejného rozsahu byla farnost v r. 1928.

Kostel byl shromaždištěm sousedů z širšího okolí. Všichni sdíleli osud své farnosti a byl jí i kontrolován a usměrňován. Po bohoslužbě při kostele na hřbitově či v krčmě probírali své starosti osobní, hospodářské, snad i politické záležitosti, to farní komunitu vnitřně smelovalo. To i když velmi omezeně platí dodnes.

Soudržnost farnosti nebyla narušena tolerančním patentem, vždyť v r. 1882 na celém území tehdejší farnosti byl pouze jeden obyvatel „helvetského“ vyznání. Byla narušena až po I. sv. válce příklonem některých občanů k církvi československé. K dalšímu narušení však došlo po roce 1948 zejména změnou územního uspořádání, kdy část farnosti připadla pod jiná správní centra, nakolik působila atheistická propaganda je sporné.

Pozdně románský farní **kostel sv. Martina** z poloviny. 13. stol. (RDP, 61). První zmínka je z r. 1352 a dosvědčuje, že v Kamberku už tehdy existovala plebánie s jedním mnohdy i s dvěma plebány, jeden z nich se snad věnoval škole. V seznamu papežských desátků z r. 1352 je zaneseno, že kamberská plebánie odvedla na tuto daň ve prospěch papežského trůnu 30 grošů. Kostel připomíná se také ku l. 1384 (In Decanatu Vltaviensi et Archidiaconate Bechinensi). V r. 1360 tu byli plebáni **Litold a Oldřich** /nevíme odkud/ Když zemřel Farář **Litold**, podali ke zdejšímu kostelu Mareš, Buzek a Jarek bratří, Oldřich, Olbram a Petr bratří, Procek starší a jeho bratři z Kamberka **Oldřicha syna Jaroslava z Kamberka**, po jehož smrti dosazen (r. 1360) klerik **Oldřich Vchyňův z Nesvačil** na podání Buzka, Olbrama, Peška a Procka s bratřimi z Kamberka. Po smrti tohoto faráře podali sem r. 1369 Litold z Landštejna, Procek a Zdeněk z Kamberka kněze **Mikuláše z Načeradce**, po jehož smrti ještě t.r. dosadil na faru Johlin Rotlev, měštenín většinou pražského, kněze **Tomáše z Prahy**. Když pak ten se fary vzdal, podal Johlin rytíř z Kamberka, společně s Prockem z Bořkovic na faru **plebána z Malíkovice Jan** (roku 1371) a posléze Johlin sám kněze **Pakoslava z Levína**, když byl farář Jan zemřel (*Táborsko*). vystřídal ho plebán z zvláštním jménem Unka z Vožice, V r. 1399 zde byl plebán Ondřej a s ním Oldřich z Lovčic, V r. 1399 je uváděna fara s desátkem 25 grošů. Obecně se předpokládá, že k zabezpečení života faráře bylo třeba, aby fara ročně vynášela nejméně 10 kop grošů. Výše papežského desátku většinou tvořila asi dvacatina celkového výnosu beneficium. Zdá se tedy, že kamberská fara s výnosem 8 kop a 20 grošů příliš výnosné beneficium neskýtala. Toho roku (1399) také Vácslav z Kamberka daroval faráři jeden dům vedle domu farního. Kde vlastně první, původní fara stála se můžeme jen dohadovat. Prof. J. V. Šimák ve svých „Dějinnách kolonizace“ píše, že fara stála „proti kostelu“, ale neuvádí prameny, z kterých tento fakt vyvodil, snad proto protože se tak obvykle od nepaměti dělalo. Dá se předpokládat, že fara nebyla nijak honosná, je dost možné, že byla dřevěná, roubená, ale možná, že byla zděná, ale musela být tak prostorná, aby v ní mohli působit dva plebáni a snad i farní škola. Tedy v místech dnešní „školy“, před níž tam stával „školní dům“ Donací Vácslava z Kamberka byl k faře přičleněn dům, ve kterém mohla pracovat škola. A z toho dvojdomu mohl v průběhu dalších staletí vyrůst onen „Školní dům“ A Podlaha uvádí, že r. 1401 byl dosazen na faru v Mokropsích farář **Ondřej**, který předtím působil v Kamberce od r. 1415 zde byl plebán **Jan z Lipnice** (dosadil ho Jan z Tožice) R. 1419 (11. března) vladka Jan řečený Tožice, ustanovil ke kostelu katolického faráře. **Řehoře z Načeradce**, o dalších už zprávy chybí. Po smrti Adama z Lukavce (1589) spravovala Kamberk jeho vdova Anna z Malovic. Tehdáž se rozmohla na statku jejím Jednota Českých bratří, pročež král Rudolf napomenul ji (r.1604), aby na Kambersku schůzí bratrských netrpěla. Pokud fara existovala nebyla obsazena. Roku 1601 byla uzavřena smlouva, v roce 1638 obnovena, že zde děkan z Načeradce (zřejmě nekatolický protože měl „posluhovat tělem a krví“) bude sloužit čtyři mše do roka ^{1*)}

¹ Léta Páně 1601 ve Středu po neděli Rocacyonis, jinak prosebné, na zámku Kamberce v přítomnosti urozeného Pána Pana Jiřího z Talberka na Jankově, Nemyšly, J. M. C. Římského rady, urozených a statečných Rytířů, Pana Štilfrida Lukaveckého z Lukavce a na Lukavci, Pana Smila Lukaveckého z Lukavce a na Kyščině a Pana Václava Mstidruka z Malovic a na Oldřichovicích, stalo se jest porovnání a smlouva přátelská mezi J. M. urozenou paní Annou Lukaveckou z Malovic a na Kamberce na místě **Jiříka Pekaře, Ondřeje, příjmením Koupeneho**, saosedů v městečku Kamberce poddanými J. M. Paní s jedné a knězem Janem Javorským, toho času děkanem Načeradským z strany druhé co se dotýče platů a desátků obilních dotčenému knězi Janovi od jmenovaných lidí a sousedů Kamberských platem povinných, kterýžto desátek obilní ve misale i v knihách městských v městu Načeradci vepsány jsou.

Kteréhožto desátku sutho gest z gruntu **Jiříka Pekaře** žita: 2 M. Ječmene též 2 M ovsu též 2 M.

A z gruntu **Ondřeje Koupeneho** gest žita 3 M. ječmene 3 M. a ovsu též 3 M.

I proti takovému placení desátku v tose jest dotčený kněz Jan Načeradský děkan uvolil a tím jak sám sebe, tak i budoucí kněze a děkany Načeradské jest zavázal, aby každého čtvrt leta jednu službu v chrámě a kostele Kamberském slovem Božím a svátostmi, od Pána Našeho Ježíše Krista nařízenými, vykonával což se stane čtyřikrát do roka; kteréhožto čtyři služby každoročně v v Městě Načeradci ve misale a v knihách jsou zapsány.

Většinou se uvádí, že fara zanikla po třicetileté válce. Vezmeme-li však za pravdivý zápis v městských knihách o obsazení fary lokalistou, stalo se tak koncem 15. století. Podle Fr. Heyduka opustil poslední utrakvistický kněz kamberskou faru nenacházející tu dostatek výživy, na sklonku 15. století /1485/, pročež osiřelá osada kamberská od utrakvistické konsistoře sousednímu kostelu v Načeradci přidělena byla. Při němž do roku 1674 zůstala ...¹. Roku 1651 v soupisu poddaných se píše, že „kostel je toliko filiální, který od bitvy Jankovské pustý byl a co věci kostelních při též chrámě Páně bylo, to všechno od Švédů vyhledáno a pobráno bylo až minulého roku zase se takový chrám Páně přikrytí a spraviti dal a Páter Vitalius Hoffrichter řádu Sv. Františka od 8 do 25 ledna léta tohoto 1651 služby boží každodenně vykonával. A všichni ti napřed jmenované lidi k víře svaté katolické přivedl“². Od dob husitských byla farnost zřejmě utrakvistická, snad i ovlivněná Českými bratry z doby, kdy na kamberské tvrzi vládla Anna z Malovic. Pobělohorská rekatolizace tu možná byla pozdržena i tím že kamberská fara nebyla obsazena a byla administrována z Načeradce Dále správci píší že, „Chrámů žádný desátky nepřináležejí, dluhů neb peněz podobně žádných se nenachází, rolí podobně žádných“.

V roce 1677 byl v městečku kostel toliko filiální spravovaný farářem ze Šebířova, kde byla r. 1666 zřízena samostatná fara V r. 1727 kostel vyhořel a stál pustý až do roku 1729, kdež byl vystavěn (zdivo z lámaného kamene a částečně z cihel zřetelně ukazuje na barokní éru jeho stavby) a dne 11. listopadu 1732 posvěcen.³ Že byl toliko filiální to „měšťané“ kamberští nelibě nesli svědčí o tom i protokol z 26. Juli 1779 z projednávání stížnosti na šebířovského faráře Františka Brože na jeho hrubé chování, „neslušné převyšování stoly“ spolu s žádostí o lokálního kaplana. Jejich nelibost však měla i rozměr ekonomický, neboť zřízením farního kostela zvětšil by se klientela obchodníků a řemeslníků, naproti tomu však nechtěli zajistit jeho hmotné zabezpečení tvrdili že „by takového vyživiti nemohli“⁴ V r. 1765 byla od pražské arcidiecéze oddělena její jižní část a bylo zřízeno nové biskupství v Českých Budějovicích. V r. 1783 byl do této nové diecéze začleněn celý tehdy už vzniklý Tábořský kraj a s ním i Kamberk, který do tohoto kraje patřil. Bývalá tvrť přestavěna v r. 1785 a posloužila za obydlí lokalisty. Když r. 1785 za nového zřizování far císařem Josefem zřízena tu **lokálie**, která 1.11.1786 knězem byla obsazena. Tím byl **František Winař**^{5*} působil zde do 1. XII. 1787. V r. 1785 byla ohněm poškozená provizorní fara uvedena do nového stavu. Při přestavbě fary byl poopraven nedávno vysvěcený kostel, opravena i chátrající radnice a kaple sv. Anny na hřbitově. Hřbitov a kaple vznikly pravděpodobně kolem r. 1730., kdy byl stavěn nový kostel a zrušen i starý hřbitov, který byl u kostela. Roku 1786, k nově zřízené faře v Kamberku byly převedeny blízké Předbořice. (E. Čánová).

P. Karel Smetana

Obnovení fary nepochybně přispělo ke konsolidaci katolické konfese. Obnovila se tradiční úloha farnosti i v církevních rituálech a slavnostech. Konfesionální složka společenského a kulturního života znovu stmelovala pospolitost farnosti.

Po F. Vinařovi zde působili **Jan Skřivan** (1788 – 1800), **Josef Čeněk** (1800 – 1825), **Vojtěch Jambora** (1825 – 1832), **Václav Janovský** (1832 – 1837), **František Zeller** (1840 – 1841), **Petr Hromada** (1841-1859) zemřel 21.8.1859 a je pochován na kamberském hřbitově u sv. Anny.

Roku 1859 21. ledna byla v Kamberce znovu zřízena fara. Po farářích Hromadovi v r.

A oni sousedé Kamberští budou povinni téměř knězi Janovi, anebo budoucím kněžím a děkanům Načeradským oběd dáti.

Tolikéž co se dotýče svátosti křtu svatého, anebo oddavku v stav svatý manželský **těž posluhováním tělem a krví** Pána Našeho Ježíše Krista, tím bude povinen a povinni beze vší odporosti týmž sousedům Kamberským, anebo, aneb dítkám jejich v chrámě páně, anebo kostele Načeradským posloužiti.

A tento zápis se gest stal pro budoucí pamět, od Václava Smrže z města Načeradce, poněvadž jest při tom porovnání byl k žádosti J. M. paní Anny Lukavecký a k žádosti nadepsaného kněze Jana Javorského, děkana Načeradského, což pan purkmistr, konšel z města Kamberka dožádali jsou se slouvnou opatrností pana purkmistra a spolu radních v městě Načeradci, že jsou tuto smlouvu pečeti městskou opečetiti poručili. Jenž se stalo obnovení smlouvy této v městě Načeradci při přítomnosti jeho Msti pana Vizitatora, pana děkana Čáslavského, 18 Januaru Léta Páně 1638.

² V důsledek rozvrácenosti farní sítě a značného nedostatku farního duchovenstva po Bílé hoře šlo spíše vlastně o. rechristianizaci Svět poddanského městečka v podstatě konfesi nepotřeboval, vnímání víry bylo poněkud odlišné od velkých měst. Pro toto prostředí byl důležitý základní "servis" - služby, které zajišťovala každá církev, jako byly křty, svatby, pohřby a svátostiny (svěcení, zehnaní, zažehnavání) V řemeslnicko agrárním městečku jako jinde na venkově rok probíhal neměnným tempem daným střídáním ročních období a polních prací. Život venkovanů byl mnohem více než u jiných společenských vrstev ovládnán tradičním magicko-kosmologickým přírodním systémem s četnými rituály, které měly zajistit dobrou úrodu, ale i bezpečí a ochranu rodině hospodáře. Křesťanství řadu těchto rituálů absorbovalo a doplnilo je svými jednoduchými rituálními praktikami (například křtíčováním či modlitbami), jiné ovšem odmítalo jako pověru. Po období kdy nefungoval ani onen základní církevní servis, léta nebyli přítomni na mši snad ani neznači základní modlitby. K provedenému obratu ke katolické víře stačilo minimum, tedy účast na mši, před níž se věřící vyzpovídali a během které přistoupil k přijímání..

³ V „Knize pamětní fary v Kamberce“ je o tom zapsáno „Roku 1727 vyhořel chrám Páně v Kamberce, založení sv. Martina, na němž 4 zvony a obecní hodiny umístěny byly. Tak pustý stál až do r. 1729, když jest zas nově založený byl 21. VI. 1729. A nově posvěcený jest LP 1732 dne 11. XI. Od vikáře načeradského. A kazatelem při tom jest velebný pán páter Josef Teutech, toho času farář louňovický ...“.

⁴ Jakož také při tom se stěnění býti vidějí neboť souce větším dílem řemeslníci, že povinovaní in loco služby boží konané nejsou, také žádný lidé se tam netáhnou jako obyčej sebou přináší, že jdouce do chrámu Páně na pobožnost, taky při tom něco od řemeslníka /sobě kupuje, od toho ale docela zbavený jsou následovně taky ubozí řemeslníci špatně živnost vedou. (Dopis milíčských z r. 1777)

⁵ „Letha Panie 1786 dne 1. Novembris, dosazen gest do miesteczka Kamberského za duchovního pastýře Velebný Dvogctihodný pan páter **František Winař**, z Mladý Wožice kaplan, kdežto to mieseczko skrz 302 léta bez něho žiti a pod Šebířovským farářem osadau nalěz(a)ti (se) musilo

1859 **Josef Dekora** (1859 – 1869). Od r. 1867 do 15.července 1883 působil tu **Karel Smetana**.^{6*)} Významně pečoval o svěcenou obec. Zasloužil se o novou vnitřní úpravu kostela, věnoval v r.1873 obrazy sv. Jana Nepomuckého a sv. Martina od neznámého autora na vedlejší oltáře v lodi a dokončil tím první rekonstrukci vnitřku kostela, započatou o rok dříve.

Roku 1869 založil a vedl pamětní kroniku. Bývala uložena na kammerské faře.(*Cikhart*).Mimo to pozitivně zasahoval do dění v městečku. Byl spoluzakladatelem hasičského sboru a zasloužil se o zřízení záloženského a spořitelního spolku jež svého času i na faře vedl. V r. 1882 příjmy farní byly 416 zl. 85 kr, štola a fundace 15 zl. 33 kr. Když pak r.1869 farní stavení vyhořelo a patronátní úřad nebyl ochoten vystavět faru novou, byla

P. Václav Širůček

kammerská fara v r. 1871 zase vystavěna na zbytcích staré tvrže. 16.7.1883 nastoupil zde **P. Matěj Lajer** působil zde do 8.prosince 1888. Za něho byla v květnu 1887 zřízena nová cementová dlažba. V r. 1898 byl v kostele postaven Mariánský oltář a dva oltáře postranní. 23.června 1889 ustanoven sem byl **P. Václav Rychlý** působil zde do 3.srpna 1902. Na jeho místo nastoupil **P. Václav Tůma**, Odstěhoval se dne 8.července 1906. Na jeho místo byl ustanoven **P. Václav Širůček**, který zde stal se administrátorem pak farářem. Je popisován jako typický působivý venkovský kněz, velmi oblíbený a svérázný. Napadal poněkud na jednu nohu, ráčkoval, šňupal a ač se už tehdy běžně používala kovová pera, psal stále „brkem“, krůtím, či husím, která si stále přičezával.. V letech 1924 – 1925 vedl neúspěšný boj za záchranu kapličky na náměstí a v ní sv.

Jana Nepomuckého.^{7*)} Z těžé doby (1924) je dochován přípis Okresní politické správy v Táboře, který reaguje na stížnost na existenci znaku hrabat Kuenburgů na kostele a faře doporučením „pohlížeti na ně pouze jako na památku poměrů minulých“ Pro zdejší kostel. zakoupil nákladem 6 000 Kč nový zvon Dne 28.září 1936 byl posvěcen a vytažen na věž pomocí kladky (Starý zvon byl v r. 1917 rekvírován)⁸. **P. Ignác Foch** nastoupil 10.května 1940 po pensionování dosavadního faráře Václava Širůčka. Ten po 2 letech odešel a zdejší fara přidělena do Šebířova, a tamější farář Dr. Ignác **Březina** do obce dojížděl.⁹ Během okupace Němci odebrali obci všechny zvony (údajně byly na věži až čtyři zvony) , vrácen byl jen jeden, nový zvon byl posvěcen a vyzdvižen na kostelní věž až 25.4.1992 za přítomnosti českobudějovického arcibiskupa A. Lišky. .Od r.

^{6 *)} Dne 15.července 1883 dlužno zaznamenat odstěhování se důstojného p. faráře **Karla Smetany**, který tu po 16. let blahodárně ve prospěch osadníků působil a nyní na nové působiště do Lukavce se odebíral. on přičinil se, aby byla provedena stavba nové školní budovy a restaurován byl uvnitř valně již sešlý chrám Páně jednak z peněz zádušních, jednak ze soukromých sbírek, které ve vůkolních vesnicích podnikl.

Po něm vožický p. kaplan **P. Matěj Lajer**, ustanovený nám duchovní pastýř,... , načež dne 18/VII 83 nastoupil.

1888 Dne 8.prosince odstěhoval se z Kamberka Veleď. Veleb. Pán P. Matěj Lajer farář do Šebířova. Po tomto ustanoven sem byl Veleďdůstojný pán **P. Václav Rychlý**. (23.června 1889) byla též slavná instalace zdejšího pana faráře pana P. Václava Rychlého. 30.června. L.P. 1890 za příčinou generální visitací a udílení sv. biřmování poctil osadu zdejší návštěvou svou nejdůstojnější arcipastýř Jeho Milost pan Dr. Martin Josef Říha biskup Budějovický V měsíci lednu 1897 jmenován zdejší důst P. Václav Rychlý, farář zdejší biskupským sekretářem vikariátu Jistebnického se sídlem zde.

Farář V. Rychlý odstěhoval se 3.srpna 1902 do Šebířova. Na jeho místo nastoupil Důstojný P. **Václav Tůma** administrátor v Šebířově. Zdejší důst. P. Václav Tůma , administrátor, ustanoven definitivně farářem zde, instalován byl dne 1.června 1903. 25.května 1905 biřmování Budějovický biskup Dr. Martin Josef Říha .

Dosavadní důst. P. Václav Tůma, farář stal se ku své žádosti farářem v Nové Vsi u Ml.Vožice, kamž se odstěhoval dne 8.července 1906, ... byl přivítán důst. **P.Václav Širůček**, kaplan z výše jmenované Nové Vsi, který zde stal se administrátorem pak farářem P. farář Širůček odešel po 30 ti letém působení na odpočinek do svého rodiště v Soběslavi v r. 1941. Po něm přišel do Kamberka p. farář **Ignác Foch** (10.května 1940) jež zde pobyl 2 roky a odešel na okres třeboňský a zdejší fara poprvé od r. 1340 přidělena do Šebířova, a tamnější farář D. **Březina** do obce dojíždí. do obce dojíždí. 16.května uděloval J.M.Msgr. Josef Antonín Hůlka, biskup budějovický svátost sv.biřmování. (Školní kronika založená řídícím E. Švagrem)

⁷ Na náměstí stávala kaple sv. Jana Nepomuckého od „starodávna“, jak připomíná se již v obecních spisech v letech 1780. Roku 1873 byla na témže místě znovu postavena a 12. října 1873 posvěcena jak svědčí kronika farská str. 8. (Na jejím místě měl být postaven pomník padlým, později byl postaven na horní straně náměstí.) V červenci 1924 rozhodlo obecní zastupitelstvo, že kaplička bude zbourána. Pan farář namítal, že zrušit kapli chce jen několik komunistů, několik českých socialistů a legionář, že z materiálu udělá svinské chlévy. Odvolával se několikrát až konečný verdikt, souhlas se zbouráním vydala v březnu 1925 Okresní správa politická v Táboře. Mezitím byla zlikvidována socha sv. Jana Nepomuckého. 24.8.1924 v době konání sokolské zábavy byla zcizena socha z kapličky a přemístěna na „pískový ostrov“ v řece. Zřejmě byla do kapličky vrácena protože, v noci z 10 na 11 září 1924 byla ukradena a bohužel zničena. (podle pí. A.K. byla spálena v jejich domě). Zřejmě šlo o dozvuky popřevratové aktivity Pryč od Říma.

⁸ František Heyduk v r. 1884 uvádí, že na kammerské věži visí čtyři zvony. Menší, ale starší, o průměru 72 cm s nápisem „Gegossen von Zacharias Ditrich in der k. Nev Stadt Prag 1729“ /Slit od Zachariáše Ditricha na Novém Městě v Praze 1729/ a s vyobrazením sv. Jana Nepomuckého, pochází z doby, kdy se kammerský kostel přestavoval. Větší zvon o průměru 90 cm nese nápis „Franciscus Kühner me tudit Prague 1818“ /František Kühner mě lil v Praze 1818/ a vyobrazení sv. Martina. O dvou zbývajících zvonech – uvádí, že tam jsou čtyři – neřká Fr. Heyduk nic.

⁹ Dr. Ignác Březina se stal koncem roku 1938 farářem na uvolněné faře v Šebířově vyhnán ze Šumavy po „Mnichovu“.

1949 působil zde farář Václav Oktábec z Louňovic, jeho péčí bylo v padesátých letech vnitřní vybavení doplněno inventářem z rušeného kláštera boromejek v Řepích.

Velkou církevní slavností na níž se podílela celá obec byly jistě i návštěvy biskupů: 30.června 1890 generální visitace a biřmování navštívil zdejší osadu Dr. Martin Josef Říha biskup Budějovický, tentýž ještě 25.května 1905. Další biřmování uděloval Msgr. Josef Antonín Hůlka, biskup budějovický 16.května 1916. Další proběhlo 14.září 1948 jež provedl biskup z Českých Budějovic. Velkou slávou byla také slavnost svěcení zvonu 25.4. 1992 za účasti českobudějovického biskupa Msgr Antonína Lišky

Každoročně však probíhala řada slavností Vzkříšení před velikonoce s podvečerním průvodem osvětleným městečkem, s hudbou a zastaveními u oltářů před domy. Slavil se svátek Božího těla, to cestu zdobily lístky z pivonek a jiných květin *Pouť připadá na sv. Annu. Hlučnost dřívějších poutí však časem zmizela.* Posvícení – připomenutí svěcení, na den sv. Martina, patrona zdejšího kostela se v Kamberku začalo prý slavit od r. 1732, kdy byl kostel po opravách znovu vysvěcen. Ještě v r. 1928 udrželo se procesí do polí na sv. Marka. (V den sv. Marka 1893 a o křížových dnech zúčastnilo se žactvo v 7 hod ráno mše sv. jakož i průvodu do polí). Na den sv. Vojtěcha chodilo procesí se sochou sv. Anny do Předbořic, kde odbývala se pouť a v kapli konal mši farář z Kamberka. Druhou neděli zas přinášeli sochu předbořští zpět do Kamberka, za zpěvu církevních písní.

Memoriálních rituálů politické povahy oslavující výročí habsburského domu se církev aktivně účastnila. Po vzniku republiky však se do tradičního rituálního cyklu venkova postupně nenásilně včlenily nové, které odporovaly stanovisku katolické církve. Oslavy narozeniny TGM 7. března. 28. října s průvody s praporek a proslovy u pomníku ještě asi církvi moc nevalily. Každoroční „hranice“ 6. července na Šibném vršku s lampiónovým průvodem na počest MJH už asi církevní požehnání neměly, ale „hranice“ se pořádaly ještě po roce 1945.¹⁰

Na majitele velkostatku se zrušení patrimoniální správy přenesla autorita vrchnosti. Zůstal patronem kostela a obec se na něj spoléhala a předpokládala, že náklady na udržování kostela bude financovat. Ze zpráv o opravách ve školní kronice to zcela zřejmě vyplývá:

Roku 1928 provedeny opravy kostela Kamberského, jenž hrozil sesutím, a jenž z nařízení okresní politické správy v Táboře měl být uzavřen. Velkostatek Vožický jemuž opravy příslušely nechtěl opravy provádětí vymlouvaje se, že rozparcelováním dvorů nemá dostatečný příjem na udržování kostelů. V r. 1934 byla opravena hořejší věž, malé bání kostela Kamberského.^{11*} Polovici nákladu zaplatil velkostatek a polovici žádal na přifařených obcí.. Další oprava provedena v r.1967 (nová fasáda a obílení). Na hudebním kůru, který měl, jak ukázaly odkryté omítky, asi svůj vlastní vchod ze západní strany, jsou nevelké varhany, pamatující stavbu kostela. V Kamberku bývalo hudební vybavení bohoslužeb bohatší – orchestrální - ještě v počátku 20. stol. byly zde dva měděné tympany, kotle.. V chrámové lodi stávaly u lavic čtyři cechovní korouhve , velmi zdobné, které se nosily v procesích po městečku při církevních slavnostech. Jsou uloženy v muzeu ve Vlašimí.

Kolem kostela se rozkládal hřbitov. Dnešní zeď, která zvyšuje úroveň okolí kostela nad dávnou cestou, dnes silnicí, je původní hřbitovní zeď, do jejíž výšky byl hřbitov zavezen, aby se urovnalo okolí kostela při stavbě školy v r .1882

Matriky na farách:¹²

	Nejstarší zápis	Fara	Od r.1715	Od r.1800
Kamberk	1674	Šebířov	Šebířov	Kamberk
Předbořice	1660	Louňovice	Louňovice	Kamberk
Hrajovice	1660	Louňovice	Načeradec	Kamberk

Od druhé čtvrtiny 19. stol. Existoval nepočetný **židovský modlitební spolek**, patřící snad k náboženské obci Načeradec (později Vlašim) nebo Mladá Vožice. Prvně připomínaný je v Kamerce r. 1793 žid **Markus Klinberger** s manželkou (Eheweib) Františkou u vrchnosti (Obrigkeit) Jung Woschitz v obecním obydlí (eine Gemeinde wohnung mit Tabak und Federhandel) s prodejem tabáku a obchodem s peřím.

Soupis židovských obcí z roku 1849 uvádí v Kamberku pět židovských rodin. Maximum židovského osídlení r. 1882 42 osob (6,35%) r. 1896, 44 osob (t. j. 6,8% obyvatel) Izraelité v Kamberku byli obchodníky, živnostníky, ale i zemědělci. Nebyli, pravda nikdy nejchudší, ale jen někteří zbohatli, a pokud se v městečku obohatili často odcházeli na jiná působiště. Modlitebna byla v obytném domě čp. 5 jejímž majitelem byl nájemce

¹⁰ „Rituál vždy obsahuje cosi iracionálního, čímž působí na lidské vědomí i nevědomí a což může být právě užito, ale také zneužito k manipulaci účastníků, neboť užití symboly a mýty memoriálního rituálu vyvolávají a spojují emocionální zážitky davu a oslabují racionální úsudek jednotlivce v něm.“ (Petráň)

¹¹ Podle pamětníků o současný (a původní) vzhled věžní střechy se zasloužili místní učitelé, kteří nesouhlasili s přestavbou navrženou farářem, který pro nedostatek financí prosazoval prostou jehlanovou střechu.

¹² Podle Josefa Uhlíčka „Pamětní kniha načeradského děkanství“ /S S H 1971/: „Načeradec, Pravonín, Louňovice, Kamberk a Smilovy Hory měly matriky vedené už od r. 1667 ...“

dvora kamberského Rudolf Stern ten dům prodal v r. 1925 kdy byla v obci prováděna pozemková reforma Františku Jaklovi který dům přestavěl na živnost pekařskou tak také modlitebna byla zrušena.¹³ Židovské rodiny pochovávali své zemřelé na hřbitov „Záluží“^{14*}) u obce Vilice, který byl spravován z Vožice. Podle tradice bývala kdysi v Kamberce i židovská škola.

Židovské rodiny: Rudolf Štern čp. 2. nájemce dvora ; Antonín Teller čp. 77 obchodník; Jonáš Straka čp. 44 obchodník ; Ferdinand Straka čp. 37 rolník (kazatel - rabín židovské obce); Jindřich Pik čp. 41 řezník a rolník jeho syn Karel se jako jediný vrátil po r. 1945 do obce. Hájek čp. 42 zástupce pojišťovny a Šťastná čp. 4 obchodnice.

Nájemce dvora Adolf Bondy (připomínán v r.1878) Dalším nájemcem byl Marek Stern v l. 1878 a 1888 připomínaný jako obchodník čp. 77, ten později předal obchod v čp. 77 svému bratranci Tellerovi (připomínka 1887) Posledním nájemcem dvora Kamberka(připomínán v r 1911) do r. 1925 byl Rudolf Stern. Další Stern, kamberský rodák, Theodor vlastnil v Teplicích-Šanově továrnu. Ta mu po záboru pohraničních oblastí v r. 1938 byla zabavena bez náhrady. Nezdá se tedy, že by snad v Kamberce rodina Šternova zchudla.

Zmínka zřejmě o potomcích židovských obyvatelích městečka je z 7.2.1939 kdy obecní zastupitelstvo zamítlo žádost o domovské právo Theodoru a Ottovi Sternovi a Hildegardě Veinertové a 10.6.1940 rozhodlo nevydat domovský list Viktoru Bondymu (* r. 1885). Z roku 1941 je zmínka o Leopoldu Hájkovi (bývalém továrníkovi * 23.10.1886 (otec Adolf Hájek a matka Anna Straková). V r. 1941 musel také odejít z místa vrchního četnického strážmistra Fr. Vlček, z důvodu že měl paní „neárijku“.

Židovská komunita z Kamberka zanikla v době holocaustu za druhé světové války, kdy do koncentračních táborů – někteří i do plynu – šly zbytky rodin Tellerových, Strakových a Pikových.

¹³ podle Dr. Dobeše „Původně gotická budova, orientované, jak bývalo u izraelitů zvykem, směrem k východu, k Jeruzalému, byla zřejmě k tomuto účelu postavena. Odpovídá totiž jak rozměry, tak výškou a všim ostatním požadavkům, které byly na stavby synagogy dříve kladeny

¹⁴ Záluží u Vilic. Na místě židovského hřbitova býval poplužní dvůr Záluží, svedený ze svobodnické vsi, z níž tu byly ještě r. 1745 čtyři usedlosti. R. 1541 držel celou ves Záluží Matěj Oustojovec z Radvanova spolu s popl. dvorem v Ústojově. *O zašlé vsi Záluží, Jihoč. sborník historický XII, 1939,29; R. Cihart, Zašlá ves na Záluží na Mladovožicku. Náš kraj 1944 č. 31.)*